OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Lainvalmisteluosasto
Lainsäädäntöneuvos Kirsi Pulkkinen

11.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI TODISTELUASETUKSEN MUUTTAMISESTA (U 76/2018 vp)

1 Yleistä

Komissio antoi 31.5.2018 ehdotuksen asetukseksi todisteluasetuksen 1206/2001 muuttamisesta. Todisteluasetuksessa säädetään todisteiden vastaanottamisesta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa EU:n jäsenvaltioiden välillä. Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa rajat ylittävää yhteistyötä todisteiden vastaanottamisessa digitalisaation ja nykyaikaisen teknologian käytön avulla. Ehdotuksen taustalla on komission digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia (COM(2015) 192 final).

2 Ehdotuksen sisältö

Ehdotuksen mukaan viranomaisten välinen yhteydenpito todisteluasetuksen nojalla tapahtuisi jatkossa sähköisesti e-CODEX-sovellusten kautta. Pyynnöt ja muut asiakirjat voitaisiin toimittaa muulla tavalla vain, jos asiakirjojen toimittaminen sähköisesti edellä mainitun tietojärjestelmän avulla ei ole mahdollista odottamattoman ja poikkeuksellisen tietojärjestelmäkatkoksen takia taikka muissa poikkeuksellisissa tapauksissa.

Todisteluasetukseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 a artikla, joka koskisi suoraa todisteiden vastaanottamista videoneuvottelun avulla. Jos tuomioistuin ei pyydä toisen jäsenvaltion tuomioistuinta kuulemaan toisessa jäsenvaltiossa asuvaa todistajaa, asianosaista tai asiantuntijaa, pyynnön esittänyt tuomioistuin ottaisi ehdotetun artiklan mukaan todisteen vastaan suoraan videoneuvottelun avulla, jos videoneuvottelulaitteisto olisi molempien tuomioistuinten käytettävissä ja pyynnön esittänyt tuomioistuin pitäisi sen käyttämistä asianmukaisena tapauksen olosuhteet huomioon ottaen.

Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että sähköisen todisteen todistusarvoa ei saa evätä ainoastaan sen takia, että todiste on sähköisessä muodossa.

3 Vaikutukset Suomen kannalta

Voimassa oleva asetus mahdollistaa toisessa jäsenvaltiossa olevan todistajan kuulemisen videoneuvottelun avulla tai puhelimitse suoraan suomalaisen tuomioistuimen istunnossa, jos toinen jäsenvaltio siihen suostuu. Kuulemiseen sovelletaan tällöin Suomen lainsäädäntöä. Kansallisen lainsäädännön mukaan todistajaa voidaan kuulla videoyhteyden avulla tai puhelimitse (oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 52 §). Edellytyksenä ei ole, että kuuleminen tapahtuu tuomioistuimen tiloissa.

Ehdotuksen mukaan suora todisteiden vastaanottaminen tapahtuisi videoneuvottelun avulla pyynnön vastaanottaneen valtion tuomioistuimen tiloissa. Ehdotuksen perusteella on tulkinnanvaraista, olisiko suora todisteiden vastaanottaminen jatkossa mahdollista muulla tavalla tapahtuvan etäkuulemisen avulla.

Suomen kansallisessa lainsäädännössä lähtökohtana on vapaa todisteiden harkinta, jonka mukaan tuomioistuin voi todistusharkinnassa vapaasti määritellä esitetyn näytön todistusvoiman (oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §). Kansallisessa lainsäädännössä ei sen vuoksi ole säännöksiä sähköisen todisteen todistusarvosta.

4 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää ehdotuksen tavoitteita kannatettavina. On tärkeää, että rajat ylittävää yhteistyötä todisteiden vastaanottamisessa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tehostetaan ja nopeutetaan digitalisaation ja uuden teknologian avulla. Valtioneuvosto kannattaa sähköisten välineiden käytön edistämistä viranomaisten välisessä yhteydenpidossa ja todisteiden vastaanottamisessa. Ehdotusten tavoitteena on myös parantaa asianosaisten oikeusturvaa ja oikeussuojan saatavuutta.

Muutosehdotusten yksityiskohtia on vielä tarkasteltava ja huolehdittava siitä, että säännöksissä otetaan huomioon asianosaisten oikeusturvan vaatimukset. Neuvotteluissa on myös pyrittävä siihen, että säännökset ovat riittävän joustavia, jotta muutoksilla ei tarpeettomasti rajoiteta sellaisten toimivien menettelyjen käyttöä rajat ylittävässä todisteiden vastaanottamisessa, jotka nykyisen asetuksen mukaan ovat mahdollisia. Neuvottelujen aikana on arvioitava tarkemmin ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia.